

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-32
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки юридичних наук, доцентки,
доцентки кафедри теорії права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Мерник Анастасії Муслімівни
на дисертацію Каменчук Тетяни Василівни
«Права людини: традиційні та сучасні підходи»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дисертації. Питання визначення сутності та змісту прав людини завжди залишаються актуальними, оскільки особа постійно розкриває нові аспекти взаємодії між правами та соціальними явищами. Це дозволяє розглядати права людини як постійно розвиваючийся феномен, який адаптується до сучасних реалій і вимог суспільства. Права людини, завдяки своїй універсальній природі, є частиною індивідуального та колективного розвитку людства. Вони є фундаментом для становлення справедливого та гуманного суспільства, де кожна особа має можливість реалізувати свій потенціал та зробити свій внесок у загальний прогрес.

Однак, із зростанням ролі прав людини, виникають нові виклики і питання, які вимагають постійного перегляду та переосмислення. Сучасний технологічний розвиток, глобалізація та складні геополітичні відносини створюють нові контексти для захисту прав людини та

гарантії їх збереження у різних країнах і культурах. Тому, вивчення сутності прав людини має бути динамічним і універсальним процесом, який враховує зміни у суспільстві та навчається відкривати нові аспекти та якості цього явища. Науковці, правознавці та активісти повинні спільно працювати, щоб розширювати розуміння прав людини і забезпечувати їх захист в умовах сучасного світу.

Вказане зумовлює актуальність обраної авторкою теми дисертації, яка, крім того, відповідає напрямам наукових досліджень кафедри теорії права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого і виконана в межах цільової комплексної програми «Загальнотеоретичні проблеми правотворення та правозастосування в умовах формування правової держави» (державний реєстраційний номер 0106U002286).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації. Мета наукової роботи полягає у отриманні нових наукових висновків щодо поняття, сутності і змісту прав людини, виходячи з традиційних та сучасних підходів. Зважаючи на це, дисертанткою було поставлено і вирішено дев'ять завдань (с. 6-7), що знайшло своє відображення у науковій новизні (с. 9-12), а також висвітлено авторкою у загальних висновках (с. 183-192).

При написанні роботи, поступово виконуючи поставлені в дисертації завдання, здобувачка успішно застосувала основні методи наукового пізнання. У своїй дисертації авторка успішно використала обрані методи наукового дослідження, такі як діалектичний, індуктивний, дедуктивний, аналізу та синтезу, емпіричний та порівняльний.

Важливе значення відіграв діалектичний метод, який дозволив Т. В. Каменчук виявити причинно-наслідкові зв'язки між різними підходами, поняттями та теоріями, що стосуються прав людини, а також

розуміти їх взаємозв'язок та вплив на сучасне розуміння цього поняття. Аналіз та синтез використовувався дисертанткою для розкриття сутності та змісту прав людини, їх системи та ролі в умовах глобалізації. Для розкриття поняття «права людини» використовувався індуктивний метод, зокрема, при збиранні інформації про права людини з різних джерел та формулюванні загальних висновків про їх сутність та зміст. Дедуктивний метод авторкою застосовувався для розгляду конкретних положень про права людини, виходячи з загального положення про їх універсальність та невід'ємність.

Емпіричні методи використовувалися для збору даних про сприйняття та захист прав людини в різних країнах світу, включаючи аналіз офіційних документів, таких як конституції, закони та міжнародні договори. Порівняльний метод був використаний для аналізу різних підходів до захисту прав людини в різних країнах світу та виявлення спільних ознак та розбіжностей в підходах до цього поняття.

Наукові висновки, рекомендації, сформульовані Каменчук Т. В., переважно достатньо аргументовані й переконливі. При їх доведенні і обґрунтуванні дисертанткою використано результати аналізу значного обсягу вітчизняних та зарубіжних наукових праць, також опрацьовано значний масив норм законодавства України, міжнародно-правових актів і статистичних даних.

Структура дисертації відповідає змісту проблеми, яка досліджується, є логічною й обумовлена поставленими завданнями, а розділи і підрозділи взаємопов'язані між собою.

Отже, результати, отримані в ході проведеного дослідження Каменчук Т. В., слід оцінити як обґрунтовані й достовірні.

Наукова новизна одержаних результатів, яка відображена у висновках і пропозиціях, що виносяться на захист полягає в тому, що

подана робота є першою науковою працею, у якій комплексно досліджено поняття, сутність і зміст прав людини, виходячи з сучасного праворозуміння.

Серед окремих положень роботи, сформульованих здобувачкою вперше, або таких, які були розвинені в рамках проведеного дослідження, варто вказати ті, в яких:

- аргументовано положення про істотну зміну підходів щодо визначення сутності та змісту прав людини на сучасному етапі розвитку українського суспільства через аналіз нових парадигм, концепцій та теорій;

- обґрунтовано положення про безпосередній взаємозв'язок між правами людини та глобалізаційними процесами, що дозволяє зрозуміти, як глобалізація впливає на розвиток прав людини в сучасному світі;

- доведено положення, що на розвиток прав людини на сучасному етапі в Україні безпосередньо впливає універсалізація, міжнародне співробітництво нашої держави, ефективна діяльність уповноважених суб'єктів і інституцій громадянського суспільства щодо захисту прав людини, підвищення рівня правової культури населення, включаючи ідентифікацію основних напрямів їх захисту та розвитку для покращення системи захисту прав людини, зокрема, в умовах війни;

- обґрунтовано формування п'ятого покоління прав людини, які сформувалися в останні десятиріччя, в сфері кібернетичної безпеки і цифрових прав людини;

Крім вказаного, заслуговує на увагу і те, що дисертантка продовжила й доповнила ряд вже існуючих наукових досліджень з тематики, що досліджується, й висловила низку пропозицій, які мають як теоретичне, так і практичне значення.

Повнота викладу одержаних результатів. Дисертантка в межах свого дослідження використала 210 джерел, а фундаментальні наукові результати, отримані пі час написання роботи, відображені у восьми наукових публікаціях. Зокрема, у трьох наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз; одній науковій статті опублікованій в іноземному періодичному науковому виданні; тезах чотирьох доповідей і повідомлень на наукових і науково-практичних конференціях.

Дисертація написана державною мовою, а її положення логічні й обґрунтовані. Проявів академічної недоброчесності в роботі Каменчук Т. В. виявлено не було.

Дискусійні положення дисертації. Позитивна й висока оцінка дисертаційної роботи Каменчук Т. В. не виключає наявності деяких питань і положень, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування.

Так, по-перше, у першому розділі роботи дисертантка досліджує вплив ідей природного права на сучасне розуміння категорії «права людини». Хотілося б почути від здобувачки практичні приклади, які ілюструють, як класичні ідеї природного права взаємодіють з категорією «права людини» в умовах сучасності в різних культурних контекстах.

По-друге, у підрозділі 2.2 здобувачкою висвітлено еволюцію розвитку Організації Об'єднаних Націй та її впливу на захист прав людини. Однак, деякі аспекти можуть бути покращені для збільшення повноти висловлення. Один із можливих шляхів вдосконалення полягає в конкретизації заходів, які вживаються організацією для реалізації принципів Загальної декларації прав людини. Тож, хотілося б почути аргументований коментар з цього приводу.

По-третє, здобувачкою у дисертації досліджено взаємозв'язок між глобалізацією та правами людини. Бажано почути від дисертантки приклади того, як інформаційна глобалізація впливає на права людини в умовах сучасності.

Однак висловлені зауваження носять переважно уточнюючий, дискусійний характер та не здійснюють суттєвого впливу на загальну позитивну оцінку.

Висновок. Загалом, дисертаційна робота Каменчук Т. В. «Права людини: традиційні та сучасні підходи» є завершеним науковим дослідженням, в основу якого покладено актуальну тему. Дисертація містить належні теоретичні результати і пропозиції, що характеризуються науковою новизною.

Актуальність результатів роботи, практична значущість її положень і висновків у сукупності дозволяють стверджувати, що проведене дослідження на тему «Права людини: традиційні та сучасні підходи» відповідає формальним вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а його авторка Каменчук Тетяна Василівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційна рецензентка –

кандидатка юридичних наук, доцентка,

доцентка кафедри теорії права

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого

Анастасія

Анастасія МЕРНИК

Підпис *Мерник А.*
 Свідчую
 Наз. ВК *Мерник*
 24. січня 2024 р.